

**PROFESORIUS DR. VYTAUTAS ŠLAPKAUSKAS:
ŠIUOLAIKINĖS LIETUVOS TEISĖS SOCIOLOGIJOS
MOKSLO KŪRĖJAS IR TEISĖS SOCIALINIO VEIKIMO
MODELIUOTOJAS**

Rūta Petkuvienė

*Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo akademija
E. paštas ruta@mruni.eu*

Algimantas Urmonas

*Mykolo Romerio universiteto Teisės mokykla
E. paštas urmonas@mruni.eu*

Santrauka. Mokslinėje studijoje atskleidžiamas Mykolo Romerio universiteto profesoriaus dr. Vytauto Šlapkausko gyvenimo ir mokslinės pažangos siekimo kelias, einantis nuo pedagoginės ir mokslinės tiriamosios veiklos astronominės visatos klausimais iki socialinio pasaulio pažinimo, kelias, galiausiai sutelktai pritaikytas gilesniam teisės reiškinių pažinimui. Svarbu pažymėti, kad informacija, gauta atliekant minėtus tyrimus ir susisteminta mokslinėse publikacijose, nedūli moksliniuose archyvuose, bet koncentruotai pritaikoma tolesniems moksliniams tyrimams.

Žmogaus žmoniškumo idėja yra dažna moksliniuose tyrimuose. Ši tema artima ir profesoriui Vytautui Šlapkauskui, kuris skyrė daug dvasinių ir intelektualinių pastangų tyrinėti žmogaus žmogiškumo sampratą suprasdamas, kad tai – atsakymas į klausimą, kaip pasiekti visuomenėje tvaraus saugumo būseną. Profesorius Vytautas Šlapkauskas, konstruktyvus, optimizmą išlaikantis žmogus, būtent taip modeliuoja socialinio valdymo priemones, kurias struktūrizuodamas nukreipia į vieną tikslą – sukurti mechanizmą, kuris užtikrintų saugumo poreikį visuomenėje.

Profesinės patirties turinys akademinėje karjeroje atsiskleidžia per mokslininko moralinio santykio su pačiu savimi ir visuomenės su individu standartą.

Akivaizdu, kad profesorius Vytautas Šlapkauskas sau kėlė labai aukštą moralumo standartą kartu tai perduodamas jį supantiems kolegoms, studentams, artimiesiems ir visiems kitiems savo vingiuotame kelyje sutiktiems žmonėms. Jo profesinis likimas gali būti apibūdintas posakiu: „Kiek daug, kiek mažai!“.

Reikšminiai žodžiai: atviroji (pilietinė) visuomenė, globalizacija, konstitucingumas, nacionalinis saugumas, tarpdalykiškumas, teisinė politika, teisės sistema, teisės sociologija, politinis ir teisinis procesas.

1. Socialinės astronomijos teorija kaip ankstyvojo mokslinio darbo tarpsnis

1971–1976 metais studijavę ir baigę Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto (VVPI) Fizikos – matematikos fakultetą (FMF), Vytautas Šlapkauskas pradėjo dirbti Respublikinės jaunųjų technikų stoties (RJTS) Astronomijos laboratorijos vedėju ir jaunųjų astronomų būrelio vadovu. Darbas truko nuo 1976 iki 1988 m. Tuometinė pagrindinė mokslinės veiklos tema buvo „Informacijos apie Visatą (Kosmosą) pažinimo kanalų artikuliacija ir gautų žinių sisteminimo ir perteikimo jaunajai kartai (mokiniais ir būsiesiems fizikos – astronomijos mokytojams) problemų nagrinėjimas“. VVPI FMF prodekanui doc. dr. Algimantui Ažusieniui (šviesios atminties mokytojui) pavykus gauti TSRS Aukštojo mokslo ministerijos leidimą 1979 m. pradėti rengti fizikos – astronomijos mokytojus, jis buvo papildomai įdarbintas fakultete kaip dėstytojas valandininkas. Tai lėmė posūkį profesinėje srityje, kadangi teko atsisakyti pradėtos mokslinės astrofizikos tyrimų temos („Žvaigždžių su metalo trūkumu kamuoliniuose žvaigždžių spiečiuose tyrimas remiantis Vilniaus astrofotometriniu sistema“) ir pradėti gilintis į astronominės Visatos (Kosmoso) pažinimo kanalus, tokius kaip mitologija ir ezoterija, paleoastronomija (archoastronomija), liaudies ir mokslinės astronomijos istorija, kosmologija ir etnokosmologija, astronomija ir astrofizika, kosmonautika, astrogyvybės problematika, astromenas (dailė, literatūra ir muzika), futurologija. Tuo metu susiformavo šia problematika labai aktyviai besidominčių žmonių būrelis. Jo veiklai tiesioginės įtakos turėjo prof. habil. dr. Vytautas Straižys, doc. dr. Algimantas Ažusienis, dr. Gunaras Kakaras, doc. dr. Libertas Klimka, dr. Nobertas Vėlius. Kiekvienas iš jų buvo savo srities lyderis Lietuvoje. Natūraliai jaunajam akademikui atiteko pedagogikos sritis, nes jis turėjo ne tik stiprų pedagoginį ir astronomijos pasirengimą, bet ir aiškų polinkį į pedagogiką. Nors pats profesorius teigia neturėjęs išreikštų gebėjimų technikai ir technologijoms, bet

įgytas tiksluosiuose moksluose patyrimas vėliau leido atlikti itin tikslius teisinės tikrovės sociologinio pažinimo ir modeliavimo tyrimus. Tuo metu taip pat išryškėjo itin reikšmingas polinkis į gamtos filosofiją ir mitologiją, taip pat socialinę psichologiją. Taigi dirbant minėtoje mokslinėje temoje buvo galima pastebėti prasidėjusią kelių orientacinių idėjų konkurenciją: mitologija – paleoastronomija – astronomijos istorija – gamtos filosofija – etnokosmologija – pedagogika – socialinė psichologija. Galutinį disertacinės temos formulavimą nulėmė mokslinė tyrimų medžiaga ir mokslinio vadovo paieška Lietuvoje. Taip susiklostė likimas, kad buvo parengta ir 1992 metais apginta pedagogikos mokslų kandidato disertacija „Vientiso astronominės Visatos vaizdo sudarymo V–XII klasių moksleiviams problemos“ (1992, nostrifikuotas socialinių mokslų dr. 1993). Disertacijos vadovu tapo prof. habil. dr. Juozas Vaitkevičius (šviesios atminties), o moksliniu konsultantu – doc. dr. Algimantas Ažusienis. Būtent per vientiso vaizdo kategoriją buvo bandyta susieti visas jaunojo akademiko viduje konkuravusias orientacijas. Tam buvo labai palankus Atgimimo laikotarpis.

Iš esmės visais atvejais regime mokslininko ir pedagogo veiklos sąsajas. Be mokslinės veiklos vienas svarbiausių jo gyvenime uždavinių buvo astronomijos būrelių kūrimas ir jų veiklos skatinimas Lietuvoje. Ši veiklos kryptis buvo labai sėkminga, nes dalyvauta fizikos – astronomijos mokytojų rengime. Kaip RJTS Astronomijos laboratorijos vedėjas jis turėjo visas priemones, leidusias oficialiai plėtoti šią veiklą. Jo iniciatyva taip pat buvo įkurta Lietuvos astronomijos mėgėjų draugija kaip Visasąjunginės astronomijos ir geodezijos draugijos padalinys. Lietuvoje labai greitai buvo sukurta virš 30 jaunųjų astronomų būrelių. Ugdomiems jaunuoliams buvo rengiami respublikiniai konkursai, vasaros stovyklos. Skatinant jaunosios kartos praktinių įgūdžių formavimą, rengtos ir ekspedicijos. Visą laiką buvo papildomai rengiami astronomijos mėgėjų sąskrydžiai ir seminarai mokytojams Molėtų observatorijoje. Dr. Gunaras Kakaras nuo 1985 metų pradėjo rengti intelektualinius seminarus apie ryšių su nežemiškomis civilizacijomis paieškas, todėl buvo įsitraukta į Baltijos šalių mokslo istorikų konferencijas. Dalis seminarų ir net konferencijų virsdavo pokalbiais apie neišvenigiamas ateities permainas. Todėl neatsitiktinai G. Kakaras vėliau buvo išrinktas paskutinio TSRS Liaudies suvažiavimo deputatu ir didelė dalis Lietuvos astronomijos mėgėjų draugijos narių vėliau tapo Sąjūdžio nariais.

Veikimo kryptis išliko nuosekli ir 1988–1992 metais, dirbant Pedagogikos mokslinių tyrimų institute, pradžioje jaunesniuoju Gamtos mokslų sektoriaus bendradarbiu, o po Kovo 11-osios – Mokyklų pertvarkos laboratorijos

moksliniu darbuotoju, po disertacijos apgynimo – vyresniuoju mokslo darbuotoju ir Ugdymo diferencijavimo ir profiliavimo grupės vadovu. Habilituota daktarė Meilė Lukšienė buvo vienintelė Mokyklų pertvarkos lyderė. Tačiau nuolatinis instituto „iškabos“ keitimas ir jo pavertimas Ugdymo plėtotės centru kaip Švietimo ir mokslo ministerijos priedėliu, buvo indikacija, kuri paskatino suvokti tikrovę, kad pedagogikos mokslo politizavimas ir instrumentalizavimas Lietuvoje yra neišvengiamas dalykas. Kūrybingiems ir savarankiškai mąstantiems pedagogikos ir psichologijos mokslininkams, susidūrusiems su kita socialinės tikrovės puse, teko priimti sprendimą dėl naujo kelio paieškos. Būdamas aktyvus mokslinių idėjų vystytojas, gebąs užčiuopti visuomenės raidos tendencijas, jis pasiūlė sukurti Lietuvos psichologijos ir pedagogikos tyrimų centrą. Tačiau į pasiūlymą, kuris, žiūrint retrospektyviai, buvo labai novatoriškas ir būtinas, nebuvo atsižvelgta, nes laikytasi požiūrio, kad Mokslą turėjo plėtoti tik universitetai. Toks radikalumas, kaip vėliau parodė paties profesoriaus Vytauto Šlapkausko atlikti moksliniai tyrimai, buvo giluminė švietimo krizės proceso pradžia, per 30 metų atvedusi švietimą į visišką krizę.

2. Tarp socialinės astronomijos ir teisės sociologijos

Nors iki 1994 m. toliau buvo tęsiami astronomijos didaktikos ir mokymo metodikos problematikos tyrimai, žmogaus ir kosmoso ryšio (paleoastronomijos reiškinijų) raiškos kultūroje, gamtos mokslo dalykų pertvarkos pagrįstumo tautinėje mokykloje tyrimai, sykiu vyko orientavimasis į socialinės pedagogikos ir psichologijos sritį. Tačiau gyvenimas taip susiklostė, kad prasidėjęs bendradarbiavimas su prof. habil. dr. Romualdu Grigu, kuriant privačios kolegijos struktūrą ir studijų programas, padėjo apsispręsti dėl tolimesnės mokslinės veiklos. Profesorius Romualdas Grigas pakvietė dirbti į savo skyrių. Taip nuo 1994 m., tapus Lietuvos filosofijos ir sociologijos instituto Socialinės organizacijos skyriaus vyresniuoju moksliniu bendradarbiu, prasidėjo sociologijos požiūriu paremtas Lietuvos visuomenės kaip socialinės organizacijos transformacijos tyrinėjimas. Vėliau nuo 1997 m. iki 1999 m. darbas sėkmingai buvo tęsiamas einant Lietuvos kūno kultūros institute Pedagogikos ir psichologijos katedros docento pareigas. Tiesa, netrukus, 1998 metais, prof. habil. dr. R. Grigui tarpininkaujant, A. Vaišvila pakvietė dalyvauti kuriamos Lietuvos teisės akademijos (dabar – Mykolo Romerio universitetas) etatinių dėstytojų konkurse. Tapus aukštosios mokyklos dėstytoju, dirbta nuo 1998 m. iki 2015 m. Teisės filosofijos katedroje, vėliau – Teisės filosofijos

ir istorijos katedros docentu, o nuo 2007 metų – profesoriumi, Mykolo Romerio universiteto senato 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimu Nr. 1SN-62 už ilgametę veiklą puoselėjant Universitetą, už mokslinių tyrimų plėtrą ir indėlį tobulinant pedagoginį procesą profesoriui dr. Vytautui Šlapkauskui suteiktas Mykolo Romerio universiteto garbės profesoriaus vardas.

Prasidėjusią nuo 1998 m. mokslinės veiklos tematiką galima santykinai pavadinti „Teisės sociologija“. Viena vertus, reikėjo sukurti teisės sociologijos kaip mokslinės disciplinos sisteminius pagrindus, kurių Lietuvoje nebuvo. Todėl Vytautui Šlapkauskui teko pradėti rengti teisės sociologijos monografiją. Tačiau tuometinis universiteto rektorius, atkreipdamas dėmesį į pedagogikos svarbą, paprašė parengti teisės sociologijos vadovėlį. Teko rengiamą monografiją perorientuoti į vadovėlį, kuris buvo išleistas 2004 metais („Teisės sociologijos pagrindai“). Kita vertus, teisės sociologija yra glaudžiai susijusi su teisės filosofija ir teorija, politika ir edukologija, apskritai visuomenės grupių elgsenos kultūra. Paprastai tariant, teisės sociologijoje vyksta tyrimas, kokia tampa teisė, „išėjusi“ į realų gyvenimą. Todėl labai svarbu sukurti ir plėtoti teisės kaip socialinės institucijos, teisės kaip socialinės tvarkos ir teisės kaip teisingumo, teisės socialinio veikimo, teisinės sąmonės ir teisinės kultūros reiškinių, jų sąveikos ir raidos pilietinėje ir vartotojiškoje visuomenėje pažinimo metodologiją. Šių potemių sisteminis nagrinėjimas atvedė į habilitacijos procesą. Anot A. Vaišvilos, „jau niekas fakultete neprisimena, kad Vytautas nėra teisininkas, tai yra nebaigęs teisės mokslų“. Laiku ir sėkmingai įstojus į ES, akademinės sferos darbuotojai globalizuotos rinkos sąlygomis vis labiau juto aštrėjančią konkurenciją visais lygmenimis – individo, grupių ir tarp valstybių. Tai lėmė ekonominės globalizacijos ir pasaulinės elektroninės informacinės erdvės kūrimosi suaugimas, kuris visų lygmenų subjektų mąstymą kreipė instrumentalizmo linkme. Tai nulėmė Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos orientaciją į instrumentinį teisės profesionalumo ugdymą. Platesnės nei žmogaus teisių apsauga vertybinės orientacijos poreikis susitraukė. Tokioje ryškėjančioje tendencijoje įvyko perėjimas į Viešojo saugumo fakultetą (dabar Viešojo saugumo akademija).

3. Tvaraus saugumo koncepcijos paieška, atsigręžiant į teisės sociologijos mokslo idėjas (arba Sociokultūrinio požiūrio į saugumą formavimasis)

Mykolo Romerio universitete Viešojo saugumo akademijoje profesoriaus pareigose nuo 2015 metų prasidėjusi mokslinė veikla tęsiasi ir dabar. Šių dienų moksliniuose tyrinėjimuose siekiama pažinti, modeliuojant teisės socialinį veikimą, instrumentus, galinčius užtikrinti visuomenės saugumo pojūtį. Nors profesorius teigia, kad šiuo laikotarpiu jo mokslinės veiklos tematika išliko tokia pati, tačiau drauge jautėsi išlaisvinta teisės sociologijos mintis, kuri derino jau išgrynintus teorinius sociologinius požiūrius (paradigmas) ir naujas idėjas. Taigi profesorius ankstesnius ir naujus tyrimo duomenis vis dažniau reinterpretoja ir interpretoja per viešojo ir visuomenės saugumo būklės ir jos raidos prizmę. Vis labiau įsisąmoninant politinės filosofijos ir liberaliosios demokratijos krizę, moksliniuose veikaluose vyksta visų lygmenų saugumo būklės ir jos raidos perspektyvų permąstymas. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad visų teisės subjektų laisvės arba teisių suabsoliutinimas instrumentinės globalizacijos sąlygomis galutinai atvedė į giluminę viso pasaulio egzistencijos krizę. Teisė kaip socialinė tvarka visiškai nutolo nuo teisės kaip socialinio teisingumo. Vykstančiose viešose diskusijose akcentuojama, kad šiam procesui suvokti ir suprasti reikalinga atitinkama saugumo būklės ir jos raidos pažinimo metodologija.

Produktyviai dirbdamas mokslinį tiriamąjį darbą profesorius Vytautas Šlapkauskas nukreipia žvilgsnį į pirminį poreikį sukurti atitinkamas sąvokas ir sampratas. Bet tam reikia išplėtotų teisės filosofijos žinių. Viena vertus, jo yra pripažįstama, kad jų minimumas yra sukauptas A. Vaišvilos „subjektinių teisių ir teisinių pareigų pusiausvyros sampratoje“. Bet, kita vertus, išreiškiamas kritinis požiūris – sampratos aiškinimas grindžiamas suabsoliutintu individualizmu rinkos sąlygomis. Samprata modernizuojama išsakant idėją – tvarios socialinės egzistencijos kūrimas reikalauja išvengti ir individo, ir visuomenės vaidmens suabsoliutinimo. Būtina atsakyti suabsoliutinto moralinio arba vertybinio reliatyvizmo, kurti visuomenės ir individo dermės (arba pusiausvyros) įžvalgas.

Dalyvavimas mokslinėse konferencijose ir forumuose, pasisakymai žiniasklaidoje rodo įvairiapusių profesorius akiratį. Teigdamas, kad nėra liberalizmo filosofijos žinovas, jis aiškiai parodo suvoktos jos kritikos ir naujos planetinės egzistencijos tęstinumo filosofijos poreikį. Svarbiausia iš profesoriaus Vytauto Šlapkausko moksliniuose diskursuose išsakomų idėjų – visų subjektų saugumas yra vienas svarbiausių

poreikių. Dabar ypač būtinas naujas šio poreikio kompleksinis permąstymas – filosofinis, politinis, psichologinis, ekonominis, taip pat permąstymas geopolitikos ir nacionalinės saugumo politikos lygmenimis. Atsidėjęs mokslinei ir pedagoginei veiklai, darbą pratęsdamas Mykolo Romerio universitete profesoriaus pareigose, mokslininkas yra numatęs sukurti saugumo pažinimo metodologinius pagrindus. Dalis jo pažinimo metodologinių idėjų paskelbta spalio pradžioje išleistoje knygoje „Europe Alone. Small State Security withuot the United States“.

4. Vytauto Šlapkausko kūrybiškumo Zir edukacinės dimensijos

Apžvelgus profesoriaus Vytauto Šlapkausko publikacijų sąrašo pavadinimus, neabejotinai paaiškėja, kad jo mokslinio kūrybinio tapatumo ribos yra itin plačios. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ kūrybiškumas yra vadinamas viena svarbiausių ateities visuomenės nario savybių. „Kūrybiškumas, vaizduotė ir kritinis mąstymas vertinami kaip labai svarbūs šalies išteklių ir yra ugdomi nuo mažens visą gyvenimą“¹.

Profesoriaus kiekviena, su metais plėtėjanti mokslinio domėjimosi sritis gausino įgyjamų žinių ir saviugdosa gebėjimų įvairovę. Šie veiksniai padėjo ugdyti Vytauto Šlapkausko mokslinį tarpžinybinį kūrybiškumą, formavo strategines mokslininko kompetencijas. Todėl šį mokslinio pažinimo procesą galima apibūdinti kaip žiniomis ir kūrybiškumu grįstą kelią. Jis, kaip žinoma, prasidėjo domėjimusi astronomija ir pedagogika, o tolesniame kūrybos procese žingsnis po žingsnio aktualizavosi iki daugybės socialinių reiškinių tyrinėjimo būdų, naujoviškai tiriant socialinių mokslų – sociologijos, teisės sociologijos, filosofijos, teisės filosofijos, teisės teorijos – pažinimo skirtumus, ypatumus ir bendrumus. Toks tarpdalykinis metodologinis profesoriaus požiūris yra tiesiogiai siejamas su teisės kaip socialinio reiškinių nuodugnesniu pažinimu. Jis aktyvavo išsamesnius teisės veiksmingumo tyrinėjimus, padėjo pažinti įvairių socialinių poveikių teigiamas ir neigiamas puses, numatyti teisės kaitumo trajektorijas.

Domėjimasis astronomija pedagoginiame lygmenyje² peraugo į tarpdalykinį

1 „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030““, LRS, žiūrėta 2023 m. sausio 7 d., https://e-seimas.lrs.lt/rs/lasupplement/TAP/TAIS.423800/45a6c4cce8a3835f3c3f3b4625587aff/format/ISO_PDF/

2 „Ant Moteraičio piliakalnio su jauniaisiais astronomais iš Vilniaus jaunųjų technikų stoties, kurie, vadovaujami Vytauto Šlapkausko, keletą metų dirbo Biržulio ekspedicijoje“. Adomas Butrimas, *Biržulis: medžiotojai, žvejai ir senieji žemdirbiai X-II tūkstantmetyje pr. Kr. Paminklų tyrinėjimai* (Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2019), 74.

baltų paleoastronomijos³ lygmenį⁴. Ši tyrinėjimų patirtis peraugo į kūrybinę disertacinio tyrimo intervenciją. 1992 m. Vytautas Šlapkauskas apgynė pedagogikos kandidato (socialinių mokslų daktaro) disertaciją tema „Vientiso astronominės Visatos vaizdo sudarymo V–XII klasių moksleiviams problemos“.

Įvairiapusė pedagogikos mokslinio tyrinėjimo kryptis pastūmėjo Vytautą Šlapkauską tyrinėti socialinės deviacijos problemas. Tokia tarpdalykinio tyrinėjimo kryptis lėmė profesoriaus apsisprendimą plačiau ir nuodugniau nagrinėti teisės sociologijos ir teisės filosofijos problemas, o vėliau ieškoti sąveikų tarp šių mokslų ir teisės.

Profesoriaus Vytauto Šlapkausko tiriamosios teisės sociologijos ir teisės filosofijos problemų nagrinėjimo veiklos rezultatus santykinai galima sugrupuoti į atskirus sisteminius mokslinių tyrinėjimų strateginius blokus. Juos sudarytų:

1. globalizacijos ir socialinių-teisinių problemų sąveika;
2. sociologijos, filosofijos ir teisės mokslo sąveika;
3. teisinės politikos įgyvendinimo veiksmingumas;
4. viešojo saugumo politikos poreikiai ir teisė;
5. Lietuvos kūno kultūros institutas visuomenės, bendruomenės poreikiai ir teisė;
6. pareigūnų edukacijos būklė;
7. sociokultūrinės evoliucijos kryptys Lietuvoje.

Mūsų susisteminti ir išvardyti mokslinių tyrinėjimų strateginiai blokai rodo, kad profesoriaus Vytauto Šlapkausko mokslinė veikla ilguoju laikotarpiu buvo ir yra orientuota į tarpdalykinius teisės reiškinių tyrimų poreikius, gebėjimą kritiškai įvertinti problemą iš skirtingų požiūrio taškų. Vytautui Šlapkauskui, vienam iš pirmųjų ne teisinės specializacijos mokslininkui buvo lemta suvokti, kad teisinių reiškinių esmę vien per patį grynąjį teisės teorijos mokslą yra sunku paaikškinti.

Šiandien, matyt, jau daugeliui mokslininkų tapo aišku, kad kurti naujoviškus sprendimus teisės moksle galima tik plėtojant ryšius su kitais mokslais ir taikant

3 Įdomu, kad naujų tarp dalykinių paleoastronomijos ir etnokosmologijos mokslo šakų pradininkas Lietuvoje yra Libertas Klimka. Paleoastronomija apima reiškinių, esančių už Žemės ir jos atmosferos, stebėjimą ir aiškinimą. Etnokosmologija – tarpdalykinė kultūros istorijos žinių sritis, apimanti tautų (etnosų) santykius su kosminiu pasauliu.

4 Vytautas Šlapkauskas, „Paleoastronomijos žinios Biržulio ežervietės rajone“, iš *Biržulio baseino kompleksinių tyrinėjimų dešimtmetis* (Varniai, 1987); Libertas Klimka, Aldona Ragevičienė, Vytautas Šlapkauskas, „Liaudies astronomijos žinių rinkimo anketa“, iš *Liaudies astronominių žinių klausimynas*, sudarė J. V. Vaiškūnas (Vilnius, 1989).

skirtingų kompetencijų sinergiją. Panaudojus skirtingų mokslų žinias yra gaunama nauja informacija apie teisės tarpdalykinius objektus.

Vytautas Šlapkauskas, teikdamas pirmenybę tarpdalykiniam požiūriui vykdomų tyrinėjimų erdvėse, plačiai nagrinėjo šiuolaikinės globalizacijos ypatumus. Profesorius šiuose tyrimuose, be plačiai žinomų teigiamų globalizacijos ekonominio, kultūrinio, mokslinio bendravimo ir raidos perspektyvų, tiria neigiamus jos sąveikų padarinius. Tyrinėtojai daugiausia nerimą kelia klausimas, kaip pernelyg didesnės ekonominės naudos ieškojimas gali paveikti socialinę tvarką – iškreipti teise saugomų ir ginamų vertybių įgyvendinimo santykius.

Vytautas Šlapkauskas, tirdamas teisės vaidmens silpnėjimą liberaliosios demokratijos ir globalizacijos susilieimo visuomenėje, kurioje žmogaus veikla įvairiose srityse labiau priderinama prie rinkos reikalavimų, parodė, kad tarpdalykinis mąstymas gali labiau atskleisti teisės turinį ir formą.

Antai, analizuodamas teisės vaidmens funkcionalumą jis savo argumentus saistė su tarpdalykiniu teisės filosofijos, sociologijos, vertybių teorijos, kultūrologijos, etikos, politologijos, valstybės teisės politikos informacijos „voratinkliu“. Įvairios sudėtingose tarpdalykinės informacijos jungtyse, sancaupose atsiranda kita mokslinės analizės galimybių suvokimo prasmė – plėtėjantis mokslinis akiratis, gebėjimas kritiškai įvertinti problemas iš skirtingų požiūrio taškų.

Manytina, kad tokia naujai gaunama informacija gali būti naudinga konceptualiai kuriant naujus teisės pažinimo modelius. Ši daugiafunkcė socialinių laukų analizė atskleidžia teisės priežastingumo ir priklausomumo saitus su įvairaus lygmens socialiniais parametrais – dydžiais, procesų apibūdinamais, reiškinių, sistemų savybėmis ir jų veikla. Mokslininkas šiuo požiūriu tarpdalykinio teisės tyrimo ilgos sekos pradinę poziciją pradeda grįsti globalizacijos reiškinio filosofine, sociologine analize, jos rezultatus pritaikydamas teisės sociologijos reikmėms.

Būtina pažymėti Vytauto Šlapkausko toliaregiškumą artinant teisę prie globalizacijos keliamų socialinių problemų, jas fokusuojant į teisės socialinį lauką. Mokslininkas, taikydamas filosofinio ir sociologinio mąstymo kultūrą, pirmiausiai tiesia galimus socialinius tiltus tarp globalizacijos reiškinų su tam tikra vizija, juos vėliau sujungti su teisės funkcionalumu. Šitokio mąstymo schema nukreipiama į socialinį globalizacijos procesų modeliavimą, vėliau globalizacijos teigiamų ir neigiamų padarinių vyksmo modelius kūrybiškai taikyti prie teisės socialinių modelių vertinimo.

Vytauto Šlapkausko tiriamųjų duomenų struktūrinimo teoriniai modeliai rodo ir profesoriaus edukacinę prigimtį. Mokslininkas taikliai pastebi: „Globalizacija

yra daugiabriaunis reiškinyis ir jo poveikių įvairovė skirtinguose socialiniuose pasauliuose sukels gana skirtingus padarinius, todėl jam atskleisti reikia įvairių metodologinių įrankių. Vienas iš jų gali būti socialinio pasaulio vaizdas, kuriuo apibūdiname žmogaus buvimą jo paties sukurtame pasaulyje⁵. Ši mintis yra apibendrintai reiškiamą daugelyje profesoriaus publikacijų ir sinergizuoja informaciją apie platų profesinės veiklos tyrimo lauko socialines ir teises sąveikas.

Sinerginis tyrimų požiūris į šiuolaikinį socialinį pasaulį neįmanomas be konceptualaus mąstymo. Tam reikalingi gebėjimai matyti ir suprasti reiškinių esmę, mokėti kurti priežastinius ryšius, susisteminti informaciją ir apibendrinti ją sukuriant darnų vaizdą. Vytautas Šlapkauskas konceptualaus mąstymo vizijas kuria remdamasis šiuolaikine filosofija ir sociologija. Suvokdamas, kad sociologijos aktualizacija būtina teisėje, jis parengė „Teisės sociologijos pagrindų“ vadovėlį⁶. Vadovėlyje keliamos sociologinės nuostatos padeda ugdyti studentų konceptualų mąstymą ir suprasti, kodėl kažkas yra darytina suvokiant šiuolaikinės teisės paskirtį. Kitais žodžiais tariant, tai sugebėjimas gerai apgalvoti visą socialinio teisinio vyksmo procesą kaip tarpusavio sąveikų visumą, numatyti galimo teisinio reguliavimo rezultatus, padarinius, eigos etapus ir pagrindinius veiksnius. Toks socialinis teisinis mąstymas orientuoja studentus ir kitus skaitytojus į socialinius poreikius „turėti“ šalyje šiuolaikinio pasaulio teisę, matyti nuolatos besikeičiančią visuomenę, geriau prisitaikyti prie socialinių pokyčių aplinkos kaitos. Aptariamuoju klausimu būtina išskirti Vytautu Šlapkausko vystomas teorines nuostatas apie funkcionalizmo požiūrius į teisę. Čia yra nagrinėjamos dvi teorijų grupės: 1) teisė kaip socialinės integracijos mechanizmas, 2) teisė kaip socialinės kaitos įrankis.

Šias teorijas, greta kitų problemų, profesorius analizuoja ir 2015 metais kartu su Asta Kazlauskiene, Artūru Petkumi ir Rūta Petkuvienne parengtame konceptualiai modernizuotame naujame „Teisės sociologijos“ vadovėlyje⁷.

Profesorius, remdamasis Emilio Diurkheimo, Rosco Paundo, Talkoto Parsonso ir kt. atliktos teisės vaidmens Vakarų visuomenėje funkcinė analize, kelia analitinio mąstymo lygmens teisės sociologus dominantį klausimą: „<...> ar teisė buvo ir ar gali būti išlaisvinta nuo savo socialinių ir kultūrinių šaknų tiek, kad ją būtų

5 Vytautas Šlapkauskas, „Šiuolaikinis socialinis pasaulis: diskurso problema“, iš Šiuolaikinė filosofija: globalizacijos amžius, monografija, Alexey Bondarenko ir kt. (Vilnius: LTU Leidybos centras, 2004), 124.

6 Vytautas Šlapkauskas, *Teisės sociologijos pagrindai* (Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2004).

7 Asta Kazlauskienė ir kt., *Teisės sociologija: vadovėlis* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2015).

galima sąmoningai naudoti kaip priemonę socialinio gyvenimo modeliams keisti? Kaip tai padaryti? O gal toks teisės taikymas yra vien politinis klausimas, kurį turi spręsti įstatymų leidėjai?⁸. Šio socialinio teisinio rebuso sprendimo paieškai yra analizuojamos efektyvaus teisinio veikimo ribos, būtinosios veiksmingų įstatymų sąlygos, socialinės kaitos planas, kuris yra neabejotinai svarbus pagrindas rengti įstatymus. Pagaliau Vytautas Šlapkauskas pabrėžia, kad ir to nepakanka. Būtina, „kad painią pramoninę arba komercinę praktiką reorganizuoti reikalaujantys įstatymai veiks geriau ir bus padaryta mažiau ardomosios žalos, jeigu suinteresuotoms organizacijoms bus duodama laiko pasirengti“⁹. Šios profesoriaus nuostatos apie efektyvių įstatymų leidybos problemas yra reiškiamos ir kitose jo įvairaus laikotarpio publikacijose¹⁰. Tokių pat mokslinių įžvalgų laikosi ir kiti šalies mokslininkai¹¹.

Vytautas Šlapkauskas *teisinės politikos srityse* parašė daugybę publikacijų, vienas ir su bendraautoriais. Jose nagrinėjami vertybiniai ir instrumentiniai požiūriai į teisę veikiami globalizacijos procesų. Profesorius taikliai pastebi, kad konfliktas tarp į vertybes orientuoto ir instrumentinio požiūrio į teisę globalizacijos

8 *Ibid.*, 143.

9 *Ibid.*, 149.

10 Vytautas Šlapkauskas, „Sociologinė pagalba kaip teisėkūros kokybę lemiantis veiksnys“, *Jurisprudencija* 51, 46 (2004): 7; Vytautas Šlapkauskas, „Teisės socialinio veiksmingumo sampratos tyrimas“, *Filosofija, sociologija* 1 (2002): 47–51; Vytautas Šlapkauskas, „Pasitikėjimas – teisės socialinio veiksmingumo veiksnys“, *Jurisprudencija* 24, 16 (2002): 184–195; Vytautas Šlapkauskas, „Instrumentinio požiūrio į teisę absoliutinimas ir jo kritika“, *Jurisprudencija* 82, 4 (2006): 83–90; Vytautas Šlapkauskas, „Teisinės sistemos disfunkcija – silpnos socialinės politikos požymis“, *Socialinis darbas* 5, 1 (2006): 21–29; Vytautas Šlapkauskas, „Lietuvos visuomenės socialinės-teisinės elgsenos raida – latentinių iššūkių nacionaliniam saugumui šaltinis“, iš *Visuomenės saugumas ir darni plėtra: visuomenės saugumo aktualijos ir probleminiai klausimai*, monografija, 2 tomas, Giedrė Paurienė ir kt. (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2018); Vytautas Šlapkauskas, „Institucinė deviacija: situacijos apibrėžtis ir interpretacijos problema“, iš *Lietuvos mokslas*, 5 tomas, 15 knyga (Vilnius: „Lietuvos mokslo“ redakcija, 1997).

11 Dalia Averkienė, „Procesiniai terminai: teisingo ir efektyvaus civilinio proceso prielaida“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2015), 12, 50, 231; Alvidas Lukošaitis, „Teisėkūra Lietuvoje: instituciniai ir kultūriniai problemų suvokimo fragmentai“, *Parlamento studijos* 28 (2020): 24–46; Jolita Miliuvienė, „Soft law įtaka konstitucinės jurisprudencijos raidai“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2020), 7, 51; Algimantas Urmonas, „Teisėkūros sąveikų su viešąja politika ypatumai Lietuvoje“, *Viešoji politika ir administravimas* 18, 1 (2019): 100, 101, 110; Rūta Bakševičienė, „Nūdienos teisėkūros proceso reglamentavimo Lietuvoje ir jos veiksmingumo santykis“, *Teisė* 103 (2017): 148; Andrius Stankevičius, „Lobistinė veikla komunalinių atliekų tvarkymo sektoriuje“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2022), 37, 54; Živilė Šutavičienė, „Kapitalo valstybinis reguliavimas, įgyvendinant viešojo ir privataus sektorių partnerystę“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2013), 6, 48.

sąlygomis toliau didės ir gilins socialinę eroziją. Mokslininką jaudina, kaip šiuolaikinės teisės norminiai gali stiprinti tautinės bendruomenės kultūrinės vertybes ir socialinį elgesį. Vytautas Šlapkauskas rūpinasi, kad liberali politinė filosofija suteikia pernelyg globalų pagrindą šiuolaikinės demokratijos ir įstatymų leidybos vertybėms. Jis kelia vertybinį teisinio tapatumo klausimą tautinių bendruomenių veiklai Lietuvoje. Profesorius vienoje iš savo publikacijų, analizuojančių 1990–2007 m. teisės reiškinio procesus Lietuvoje, retoriškai klausia savęs ir kolektyvinės monografijos skaitytojų: „Ar esame įsisąmoninę konstitucinę lietuvių tautos raidos kryptį?“¹². Vytautas Šlapkauskas, pateikęs Lietuvos Respublikos Konstitucijos Preambulės analizę, tarytum Lietuvos ateities šauklys viešai pristato savo strateginę mintį: „Labai svarbu įsisąmoninti, kad Tautos istorija neišvengiamai dalyvauja kuriant dabartį ir ateitį: ypač turime plėtoti mūsų visuomenės sugebėjimą remtis tautos istoriškai pasiteisinusiomis strateginės raidos kryptimis, integruojant jas į šiuolaikinę raidos kryptį, ir tramdyti tuos tautos savimonės bruožus, kurių suvešėjimas veda akligatvių link, pavyzdžiui, į anarchijos polinkį.“¹³ Konstitucionalizmo svarbos klausimas teisei politikai nėra vienadienis. Profesoriaus teigimu, jis labai svarbus Europos demokratijos sistemos plėtrai. Vytautas Šlapkauskas konstitucionalizmą mato kaip pastovų teisės politikos ES metodologinį pagrindą¹⁴. Mokslininkas, išanalizavęs teisės ir politikos sąveikas, labai tiksliai daro išvadą, kad „konstitucinės jurisprudencijos atsiradimas ir raida yra įvairių socialinių reiškinų sąveikos proceso rezultatas, kurio negalima paaiškinti be tiesioginio ryšio su politinės filosofijos ir politikos teorijos bei praktikos raida. Konstitucionalizmo raida yra politikos, taip pat ir teisės politikos, rezultatas“¹⁵. Tai sisteminis profesoriaus požiūris į sudėtinių socialinių procesų visumą ir šių esminių procesų sąveiką lemiančių veiksnių išryškimas. Mokslininkas neabejoja, kad teisės ir politikos sąveika nėra atsitiktinė, tarp jų vyksta nuolatiniai partnerystės ir / arba konkuravimo procesai. Vytauto Šlapkausko moksliniu suvokimu, čia išryškėja konstitucionalizmo socialinės, politinės ir teisinės darnos derinimo misija. Žinoma, kad konstitucionalizmas subrendo modernėjančiais

12 Vytautas Šlapkauskas, „Kodėl nesuklosto lietuvių tautos pilietinė visuomenė ir jos teisinė kultūra?“, iš *Teisė ir demokratija. Demokratija Lietuvoje: tarp Vakarų ir Rytų (1990–2007)*, kolektyvinė monografija, Saulius Arlauskas ir kt. (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009).

13 *Ibid.*, 316.

14 Vytautas Šlapkauskas, „Moderniųjų laikų teisės politikos ir konstitucionalizmo ryšio inversija XXI amžiuje“, iš *Konstitucionalizmas ir teisės politika Europos Sąjungoje*, mokslo studija, Irmantas Baltūsis ir kt. (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013), 12–52, 775–776.

15 *Ibid.*, 14.

laikais, kai buvo atmetama klasikinė – krikščioniškoji politika, įsitvirtinant pamatinėms žmogaus valios emancipacijos vertybėms. Šios konceptualios nuostatos profesorius tapo vertybinių santykių matavimo etalonais vertinat šiuolaikinę Lietuvos ir Europos Sąjungos teisės politiką. Šioje socialinio ir teisinio lauko sankirtoje profesorius įžiūri vis labiau įsitvirtinantį įstatymų leidybos ir atitinkamai teisės politikos vaidmens vyravimą. Siekdamas atskleisti šios naujos teisinės kultūros fenomeno vaidmenį Vytautas Šlapkauskas pasitelkia kitų įvairaus laikotarpio sociologų, filosofų, teisės sociologų ir filosofų, kitų socialinių mokslų mokslininkų publikacijų kritinę analizę. Ji leidžia pažvelgti ir numatyti viešojo diskurso įstatymų leidybos ir teisės politikos komunikavimo tikslus, interesus, taip pat nustatyti su tuo susijusius politinius, sociokultūrinius, ekonominius ar teisinius bendrus, atskirus dominavimo poreikius ir interesus.

Vytauto Šlapkausko teisinės politikos ir konstitucionalizmo ryšių tarpdalykinė analizė profesoriaus darbuose padeda ugdyti naujus teisinio mąstymo pagrindus. Profesorius pastebi, kad vertybinius požiūriu laipsniškai vyksta teisės politikos ir konstitucionalizmo ryšio inversija. Konstitucionalizmas tampa teisės politikos, teisės aktų leidybos teorinių ir metodologinių prielaidų paradigma. Šis teisinis reiškinys labai raiškiai matyti Lietuvos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje. Kita vertus, mokslininkas išvelgia neigiamą intensyvėjančios globalizacijos poveikį teisės politikos ir konstitucionalizmo ryšių stabilumui. Profesorius ne kartą savo publikacijose akcentuoja vis didesnę globalizacijos plėtros įtaką teisės politikos konstitucionalizacijai.

Vytautas Šlapkauskas savo publikacijose daug dėmesio skyrė Lietuvos visuomenės ir bendruomenių problemoms. Autorius šiai pagrindinei idėjai atskleisti pasirinko įvairų, susisiekiančių su visuomene probleminių temų rinkinį. Iš šios tematikos pirmiausia galima išskirti visuomenės socialinės-teisinės elgsenos raidos problemas, kurios savo latentškumo apraiškomis kelia grėsmingą iššūkį nacionaliniam saugumui. Kita, su pagrindine idėja sąveikaujanti probleminė sritis, – vartotojiškos visuomenės, kuriai būdinga vartotojiška vertybinė orientacija, stiprėjimas. Šiuo atveju atkreipiamas dėmesys į materialinių vertybių turėjimo reikšmės absoliutinimą. Rūpinamasi, kad jis keliamas virš kitų žmogaus gyvenimo vertybių. Vytautas Šlapkauskas, analizuodamas šiuos procesus, mano, kad vertybines orientacijas paveikė tam tikros globalizacijos sąlygos. Tikėtina, kad jos gali ydingai veikti demokratijos, liberalizmo ir rinkos sąveikas. Pasireiškianti vartotojiška kultūra persmelkia daugelį sričių, taip pat ir teisę.

Profesorius, nuodugniai tirdamas Lietuvos visuomenės teisinio tapatumo

raidos bruožus, įžvelgia liberaliosios demokratijos krizę. Mokslininkas įtikinamai atskleidė kylančias neigiamas teisinio nihilizmo, korupcijos ir bandymų legalizuoti neteisinės prigimties veiksena tendencijas. Šias teisinio tapatumo negeroves autorius sieja ne tik su globalizacijos, bet ir informacinių technologijų sąveika vartotojiškoje visuomenėje. Vartotojiškumas į teisę labiau akcentuoja jos instrumentinę funkciją. O teisėtumo apraiškas bandoma stumti į socialinę nuošalę. Vytautas Šlapkauskas kaip vienintelę alternatyvą šioms negatyvioms tendencijoms įveikti savo moksliniuose darbuose per filosofijos, politikos ir teisės jungčių analizę grindžia atvirosios (pilietinės) visuomenės vystymosi perspektyvas.

Profesorius, nagrinėdamas atvirosios visuomenės teisinio tapatumo ir jo tyrimo apibrėžties problemišumą, formuoja metodologines prieigas. Mokslininkas tvirtai palaiko vertinimą, kad į žmogaus teisių apsaugą nukreipta teisinė sistema – atvirosios pilietinės visuomenės formavimosi ir raidos pagrindas. Vytauto Šlapkausko analitinis žvilgsnis nukrypsta ir į pilietinės visuomenės svarbiausius teisinės kultūros bruožus. Jo įsitikinimu, kalbėdami apie visuomenės teisinę kultūrą privalome žinoti apie teisėtu elgesiu pasiekiamus laimėjimus. Profesorius pagrindžiamoje pilietinės visuomenės teisinės kultūros sampratoje pagrįstai išskiria objektinės ir subjektinės teisinės kultūros ryšį. Mokslininkas šio ryšio tapatumui atskleisti parenka tris teisinės būties tikrovę atspindinčius sinerginius parametrus: teisėtvarkos būklę, teisėto elgesio paplitimo mastą, teisinės sąmonės lygmenį. Tik jų bendras pasiektas rezultatas rodo aukštą pilietinės visuomenės teisinės kultūros lygį. Vytautas Šlapkauskas, matydamas neaktualizuojamos laisvės ir teisinės atsakomybės ryšio problemas, kelia klausimus apie laisvės ribas ir jos santykius su demokratija. Profesorius, pasiremdamas M. Heideggerio moksliniu autoritetu, primygtinai akcentuoja atsakingos laisvės funkcijas. Vytauto Šlapkausko aktyvistinę poziciją atspindi tokia jo kategoriška mintis: „Todėl jau skamba varpai tai visuomenei, kuri globalizacijos apimtame pasaulyje neįsisąmonino būtinybės ugdyti visų teisės subjektų laisvės ribų ir atsakomybės už jų nepaisymą suvokimą, vienodai griežtai reikalaujama įgyvendinti teisės normas.“¹⁶

Vytautas Šlapkauskas, nenurimdamas nagrinėja atvirosios visuomenės teisinio tapatumo temą, ją analizuoja dar plačiau. Gilindamasis į Petro Aleksandravičiaus,

16 Vytautas Šlapkauskas, „Lietuvos atvirosios visuomenės formavimosi ir jos teisinio identiteto raidos bruožai“, iš *Europa Lietuvoje: filosofinės ir juridinės atviros visuomenės raidos interpretacijos*, mokslo studija, Povilas Aleksandravičius, Camille Riquier ir Vytautas Šlapkauskas (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2019), 109.

Henri Bergsono, Karlo Raimundo Popperio, Zygmunto Baumano ir kitų studijas, kuriose tirama minima teisinio tapatumo tema, jis ją metodologiškai analizuoja „tarp mąstymų į plotį ir į gylį“¹⁷.

Profesorius, tirdamas visuomenės teisinio tapatumo apibrėžties ir tyrimų problemiško klausimus, nustato trijų susietų sociokultūrinių reiškinių – visuomenės, teisės ir kolektyvinio identiteto – sampratų prieštaravimus globalizacijos sąlygomis. Mokslininkas teisis: globalūs procesai koreguoja (silpnina) įprastų bendrų elgesio taisyklių laikymosi nuostatas, teisinės valstybės ir žmogaus teisių ir laisvių institucinės ir teisinės apsaugos idėjas. Tai kelia papildomų metodologinių priemonių iššūkių.

Vytauto Šlapkausko mokslinių tyrimų temų spektras itin platus. Jis, dirbdamas Mykolo Romerio Viešojo saugumo fakultete, pradėjo dar labiau domėtis viešojo saugumo klausimais. Negalima tvirtinti, kad viešasis saugumas mokslininko nedomino anksčiau. Sustiprintas domėjimasis viešojo saugumo klausimais tapo labiau metodologiškai platesnis ir nuodugnesnis. Profesorius dažniau pradėjo dirbti su kitais mokslo tyrėjais, publikuoti straipsnius tarptautiniuose moksliniuose žurnaluose.

Vytautas Šlapkauskas minimu laikotarpiu savo moksliniuose tyrimuose dažnai analizuoja ir vertina sinerginių (holistinių) visuomenės saugos ir saugumo tyrimo metodikas. Jis nuolat akcentuoja, kad jas būtina vertinti visos filosofinės mokslinių tyrimų perspektyvos požiūriais. Taip pat profesorius, nagrinėdamas visuomenės saugos ir saugumo temas, teikia pirmenybę žmogaus teisių problematikai, kontekstualizuoja tyrimų pastangas apimdamas ir istorinę perspektyvą. Mokslininkas, laikydamasis visų pagrindinių metodinio raštingumo taisyklių, geba įvertinti tiek objektyvias, tiek ir subjektyvias aplinkybes, ieško ribų tarp jų apraiškų. Antai, tyrėjas kartu su Vaiva Zuzevičiūte grįžta prie Antrojo pasaulinio karo metų žmogaus teisių palaikymo klausimų, analizuoja Japonijos diplomato Čijunės Sugiharos fenomeną – žydų gelbėjimą ir istorinės retrospektyvos požiūriu analizuoja Lietuvos saugumo ir saugos apraiškas skirtingais lygmenimis¹⁸. Autoriai taip pat įdomiai aptaria toje pačioje saugumo ekosistemoje esančių mažų valstybių saugumą, ypač

17 Vytautas Šlapkauskas, „Atvirosios visuomenės teisinio identiteto tyrimo metodologijos iššūkiai: tarp mąstymų į plotį ir į gylį“, *Socialinių mokslų studijos* 11, 1 (2019): 19–36.

18 Vytautas Šlapkauskas ir Vaiva Zuzevičiūtė, „Conclusion: Between Security and Safety — Outlines for the Contours of Research in Search of a Holistic Approach“, from *Europe Alone: Small State Security without the United States*, Nijolė Aukštuolytė ir kt. (Lanham: Rowman & Littlefield International, 2022)

nagrinėjamos Europos saugumo ateities perspektyvos, kai pasikeis visa pasaulinė saugumo struktūra. Jokia šalis negali būti nesaugumo sala, nes Rusijos Federacija tapo agresyvesnė kariniu ir politiniu požiūriu.

Sunku būtų detaliai apžvelgti visus prof. Vytauto Šlapkausko mokslo darbus, be to, šių eilučių autoriai, reikia pripažinti, tokio tikslo neturėjo.

Norėta atkreipti dėmesį į pagrindines tyrinėjimų kryptis, į profesoriaus atstovaujamas socialines, teisinės politikos ir teisės vertybes. Vytautas Vytauto Šlapkausko moksliniai darbai yra unikalūs savo plačiu socialinių teisinių problemų matymu globalizuojančioje Lietuvoje ir metodologine kompetencija analizuojant tarpdalykines sociologijos, teisės sociologijos, teisės ir politikos sąveikas.

PROFESSOR DR. VYTAUTAS ŠLAPKAUSKAS:
CREATOR CONTEMPORALIS SCIENTIARUM
SOCIORUM LITHUANORUM LEGIS ET MODELLER
SOCIALIS MUNERUM LEGIS

Rūta Petkuvienė

Mykolas Romeris University

E-mail: ruta@mruni.eu

Algimantas Urmonas

Mykolas Romeris University

E-mail: urmonas@mruni.eu

Summary. This scientific study reveals the life and scientific progress of Mykolas Romeris University Professor Dr. Vytautas Šlapkauskas. From pedagogical and scientific research achievements in the field of astronomy to knowledge of the social world, this path finally focused on achieving a deeper understanding of legal phenomena. It is important to note that the information obtained in the above-mentioned research and then systematized in scientific publications does not reside in scientific archives alone, but is also applied in a concentrated way to further research.

The idea of humanity is a common one in scientific research, but it is a topic that is especially close to the heart of Professor Vytautas Šlapkauskas, who has devoted a great deal of spiritual and intellectual effort to researching this concept. This eventually led to the realization that humanity is the answer to the question of how to achieve a state of sustainable security in society. As a constructive, optimistic person, Professor Vytautas Šlapkauskas models the tools of social governance in this way, structuring them towards a single goal: to create a mechanism to ensure the need for security in society.

The content of professional experience in an academic career is revealed through the standards of a scientist's moral relationship with themselves and society – the individual. It is clear that Professor Vytautas Šlapkauskas set a very high standard of morality for himself, while at the same time transmitting this to his colleagues, students, relatives and all other people he met along his winding path. His professional destiny can be summed up in the following words: “so much has been done, and yet so little”.

Keywords: open (civil) society, globalisation, constitutionalism, national security, interdisciplinarity, legal policy, legal system, sociology of law, political and legal process.

Rūta Petkuvienė, Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo akademijos lektorė, socialinių mokslų (teisė) daktarė, Vilniaus apygardos teismo teisėja. Mokslinių tyrimų kryptys: žmogaus teisės, konstitucinė teisė, civilinė teisė, politikos ir saugumo klausimai ir moksliniai tyrimai.

Rūta Petkuvienė, PhD in Law, lecturer at the Public Security Academy at Mykolas Romeris University, and a judge at Vilnius Regional Court. Research interests: human rights, constitutional law, civil law, politics and security issues and research.

Algimantas Urmonas, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Viešosios teisės instituto profesorius, socialinių mokslų (teisės) daktaras. Mokslinių tyrimų kryptys: administracinės teisės reguliacinių ir kitų funkcinių galių, socialinio sutarimo stiprinimo būdų įgyvendinimas teisinėje valstybėje.

Algimantas Urmonas, doctor of social sciences (Law), professor at the Institute of Public Law at the Law School at Mykolas Romeris University. Research interests: regulatory and other functional powers of administrative law and implementation of strengthening methods of social cohesion in the rule of law

VISUOMENĖS POKYČIAI IR TEISĖ

*Liber Amicorum
Vytautui Šlapkauskui*

Mykolas Romeris
universitetas

VISUOMENĖS POKYČIAI IR TEISĖ

*Liber Amicorum
Vytautui Šlapkauskui*

Straipsnių rinkinys

2023

*Mykolo Romerio universiteto profesorius
dr. Vytautas Šlapkauskas*

Mykolo Romerio
universitetas

REDAKTORIŲ KOLEGIJA

Redaktorių kolegijos pirmininkės: prof. dr. Eglė Bilevičiūtė, dr. Rūta Petkuvienė

Vykdančioji redaktorė: dr. Kristina Kenstavičienė

Redaktorių kolegijos nariai:

Prof. dr. Toma Birmontienė

Prof. dr. Lyra Jakulevičienė

Prof. dr. Snieguolė Matulienė

Prof. dr. Odeta Merfeldaitė

Prof. dr. Romas Prakapas

Prof. dr. Birutė Pranevičienė

Prof. dr. Aurelija Puraitė

Doc. dr. Dovilė Sagatienė

Prof. dr. Agnė Tvaronavičienė

Prof. dr. Milda Vainiute

Doc. dr. Juozas Valčiukas

Prof. dr. Algimantas Urmonas

Straipsnių recenzentai:

Dr. Anzelika Banevičienė, prof. dr. Jolanta Bieliauskaitė, prof. dr. Eglė Bilevičiūtė, prof. dr. Toma Birmontienė, dr. Ramunė Jakštienė, doc. dr. Giedrė Lastauskienė, dr. Gintarė Makauskaitė-Samuolė, Inga Motuzienė, dr. Artūras Petkus, dr. Rūta Petkuvienė, prof. dr. Birutė Pranevičienė, Ieva Saudargaitė, doc. dr. Ernestas Spruogis, doc. dr. Gintaras Šapoka, dr. Tadas Valančius, doc. dr. Juozas Valčiukas, prof. dr. Vaiva Zuzevičiūtė, dr. Audronė Žemeckė.

Aprobuota:

Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo akademijos tarybos 2023 m. balandžio 17 d. nutarimu Nr. 1VS-4 (1.13 E-20601)

Aprobuota spaudai Mykolo Romerio universiteto leidybos komisijos 2023 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 10-239.

Visos leidinio ir leidybos teisės saugomos. Šio leidinio arba kurios nors jo dalies negalima taisyti, dauginti ar kitaip platinti autoriui ir leidėjui nesutikus.

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale „biblioteka.lt“.

ISBN 978-609-488-062-9 (Elektroninis - PDF)

ISBN 978-609-488-063-6 (Spausdintinis)

© Autorių kolektyvas, 2023

© Mykolo Romerio universitetas, 2023